

Sveriges läsambassadör 2024–2026

A portrait of Agnes Török, a woman with long, wavy brown hair, wearing a dark blue button-down shirt. She is looking slightly to the right of the camera with a gentle smile. The background is a textured, light blue wall with green, abstract, brushstroke-like patterns. The text 'Sveriges läsambassadör 2024–2026' is at the top left, and her name 'Agnes Török' is overlaid in large, light blue letters at the bottom.

Agnes Török

Till dig

När jag gick på gymnasiet var det en skolbibliotekarie som förändrade mitt liv. Hon öppnade dörren till läsandet och skrivandet för mig på riktigt.

Genom att anordna ett poetry slam, en tävling i scenpoesi, och att uppmuntra mig att delta, gav hon mig redskap. Läsandet och skrivandet blev mina medel för att överleva när livet var tungt och för att förändra en värld jag inte stod ut med som den var. De blev mina vägar till gemenskap, till jobb, till att resa och se världen.

Jag hade inte varit Sveriges läsambasador idag om det inte var för den där bibliotekarien. Det går inte att överskatta den skillnad det gjorde att ha en vuxen läsfrämjare som stod på min och andra ungas sida.

Det är vad läsandet och skrivandet kan vara i en ung människas liv. Och alla vi som har privilegiet att kunna stötta ungas läsning och försvara den mot politiska mothugg, nedskärningar och otillbörlig påverkan behöver varandra. Aldrig har det varit viktigare än nu att vuxna läsfrämjare krok armar med unga när de uttrycker sina erfarenheter, behov, känslor och åsikter.

Men det är såklart inte bara lätt att vara den kraften i ungas liv. Att arbeta läsfrämjande kan vara både ensamt och frustrerande. Det är utmanande att leta vägar runt de ojämlika livsvillkor och strukturella hinder som står i vägen för ungas rättigheter. Rätten till kultur, till meningsfull fritid, till utbildning, till att få sin röst hörd – och rätten till läsning.

Vi måste påminna oss, gång på gång, om att läsfrämjande arbete är en demokratifråga. Att kunna ta till sig information och analys, vara källkritisk och bilda sig egna uppfattningar. Att kunna dela med sig av egna tankar, idéer och erfarenheter. Och att drömma, skriva, läsa, diskutera och skapa bättre alternativ. Bättre än känslan av uppgivenhet och maktlöshet som präglar så många unga människors liv.

Därför har vi samlat de texter du nu har i dina händer. Det här är en resurs i det arbetet. Exempel på metoder, forskningsunderlag och inspiration för att fördjupa ditt livsviktiga arbete. Med kultur som medel för demokratin.

För dig som vill börja arbeta mer läsfrämjande – här finns tips på hur du kan komma igång, vad du kan göra och hur du kan göra det.

För dig som arbetat med läsfrämjande länge men känner att du trampar vatten – här finns en breddning av litteraturbegreppet och en introduktion till en större verktyglåda.

Och för dig som har eldsjälat dig slut och behöver få påfyllning – här finns inspiration, exempel och gemenskap för att kunna ta dig an de utmaningar vi står inför. Här finns forskning och underlag att fortsätta förändra världen med.

Till dig som är läsfrämjare och demokratikämpare – tack för allt du gör.

Det här är till dig.

/Agnes Török

Sveriges läsambassadör Agnes Török

Agnes Török är Sveriges sjunde läsambassadör, spoken word-poet, författare, dramatiker och teaterregissör. Hen är inriktningsansvarig för det nystartade högskoleprogrammet Scenpoesi och berättande vid Stockholms Musikpedagogiska Institut. Agnes Török håller ofta workshops, samskapar verk med och stöttar unga i skrivande och läsande.

Viktigaste frågorna!

- Livlitteratur
- Ungas läsande bortom storstäderna
- Ungas psykiska (o)hälsa

Vad är en läsambassadör?

Många länder i världen utser en läsambassadör för att sätta litteraturen och läslusten i fokus, särskilt bland barn och unga. I uppdraget ingår att vara en läsande förebild, inspirera samt hålla frågan om läsningens betydelse för demokrati och delaktighet levande i debatten. Sveriges läsambassadör utses av Kulturrådet och Läsrådet.

”Litteratur och kollektivt berättande är livsviktiga redskap för gemenskap, hopp och tröst.”

Agnes tips!

Väck ungas läslust så här:

Ta reda på vad personen tycker är kul, lustfyllt och vad hen har för hobby. Hitta ett antal böcker som tydligt handlar om det.

Börja med läsning som en gemensam aktivitet, ett sätt att umgås med varandra. Gör det okej att rita eller spela spel samtidigt så att personen fångas upp och kan bli intresserad av berättelsen.

Var en förebild. Om vi vuxna inte värdesätter läsandet i vår egen vardag kan vi inte förvänta oss att barn och unga ska göra det. Gör plats för tio minuter läsning eller högläsning varje dag.

Tidigare läsambassadörer

2022–2024: Nioosha Shams
Författare och kulturskribent. Hennes fokusområden var flerspråkighet, modersmål och ungdomslitteratur. Hon bildade ett ungdomsråd och tillsammans gjorde de ungas röster hörda.

2020–2021: Bagir Kwiek
Samhällsvägleddare på Romano Center. Förmodligen världens första romska läsambassadör. Han har initierat romska läsambassader på folkbibliotek.

2017–2019: Johan Anderblad
Programledare, författare. Känd från TV, exempelvis Bolibompa. Checkade in på oväntade platser och förändrade bilden av vem som är en läsare.

2015–2017: Anne-Marie Körling
Lärare och författare. Skribent och inspirationsföreläsare. Vände sig till förmedlare såsom lärare, föräldrar, fritidspersonal och bibliotekarier.

2013–2015: Johanna Lindbäck
Lärare och författare. Ungdomsboksförfattare, gymnasielärare och bokbloggare. Vände sig främst till skolvärlden.

2011–2013: Johan Unenge
Barn- och ungdomsboksförfattare. Samarbetade mycket med idrottsföreningar, särskilt fotbollsklubbar.

Live- litteratur

Livelitteratur är, lite förenklat, att uppleva litteratur i realtid tillsammans med andra. Det kan till exempel handla om att läsa en godnattsaga högt för någon, att kliva in i en berättelses värld genom drama-övningar, cosplay eller lajv, höra en författare berätta om sitt verk, delta på ett poetry slam, framföra en dikt, anordna ett mysterium eller escape room kring en bok eller att gemensamt forma nya berättelser med hjälp av rollspel och improvisationsteater.

Kort sagt handlar det om att återta en stor del av läsandets historia innan det tysta, individuella läsandet var norm.

Livelitteraturens historia

Sanningen är att så länge vi människor har haft språk så har vi berättat historier. Många verk som idag ses som böcker i första hand, *Illiaden* och *Odyssén* eller *Tusen och en natt*, till exempel, var en del av en muntlig berättartradition långt innan de skrevs ner.

Den gemensamma upplevelsen av en reciterad text eller en muntlig berättelse var generellt mer etablerad än läs- och skrivkunnigheten. Berättandet var en social aktivitet. Livelitteraturen var norm.

Men detta luckras gradvis upp över tid. Ett antal små och stora revolutioner förändrar i grunden vår syn på läsandet. Lite förenklat – tack vare boktryckarkonstens framsteg blev böcker billigare. Tack vare folkbiblioteken blev de också mer tillgängliga. Och tack vare folkskolan lärde sig allt fler att läsa och skriva. Fantastisk utveckling sker på den läsfrämjande fronten.

Längs vägen förflyttas också normerna. När vi säger "läsning" idag menar vi ofta en aktivitet som genomförs tyst, individuellt och med hjälp av en tryckt bok.

Detta är såklart ett viktigt och meningsfullt sätt att närma sig litteratur och läsning. Men det är inte det enda.

För att möta de unga som står långt ifrån sin rätt till läsning – av individuella eller strukturella skäl – kan livelitteraturens metoder vara avgörande.

Livelitteraturens framtid

Faktum är att vi fortfarande behöver gemensamhetsläsningen och livelitteraturen för att komplettera det individuella, tysta läsandet. Särskilt för den som kanske inte alls ser sig som läsare, är skoltrött på piktäsläsning eller behöver ta sig över många strukturella hinder för att få sin rätt till läsning.

Livelitteraturen kan sänka tröskeln, bilda positiva erfarenheter av läsande, och utgöra en genväg till det vilda och lustfyllda läsandet.

Forskning kring livelitteratur

För den som är intresserad av livelitteratur finns gott om källor att fördjupa sig i.

En bra introduktion och ett centralt verk är Ellen Wiles bok *Live Literature: The experience and cultural value of literary performance events from salons to festivals*.

Blir du intresserad av **subvokaliseringen vid tyst läsning**? Då tipsar jag om *How Silent is Silent Reading?* Av Perrone-Bertolotti et al, J Neurosci. 2012.

Ger det inspiration att höra om hörandet i **den tysta, individuella läsningen**? Mer finns att läsa om (eller lyssna på) hörselbarkens aktivitet i *The Voices Within* av Fernyhough. 2016.

Känns den **ökade empatiförmågan** vid läsning som något du vill förstå bättre? Då kan en intressant text vara *Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind* av Comer Kidd & Castano, Science, 2013.

Och får fenomenet **hjärtsynkronisering** i publiken ditt hjärta att slå? Här finns mycket att läsa – hjärtsynkronisering har bland annat observerats på musikkonserter, teaterframträdanden – och live-litteraturevent. *Conscious Processing of Narrative Stimuli Synchronizes Heart Rate Between Individuals* av Pérez et al, Cell Reports. 2021.

Detta gäller alltså forskning kring livelitteratur i stort. Men det bedrivs nu för första gången forskning inom flera olika praktiker inom begreppet – till exempel scenpoesi, rollspel och lajv. Under kommande år lär vi få ta del av nya studier kring hur olika specifika livelitteraturmetoder påverkar oss som läsande individer och kollektiv.

En gemensam berättelse

Dikt av Agnes Török

när jag var barn och innan jag hade lärt mig att läsa
så låtsades jag att jag kunde
jag lekte läsning

jag satte mig hos mitt största gossedjur
en för mig gigantisk Nalle Puh
och jag gosade in mig i Puhs mjuka famn
jag tog fram min bästa sagoröst
och jag började berätta

det började ofta med 'det var en gång'
och det fortsatte med 'och vet du' / 'och sen'
'och vet du' / 'och sen'

och vet du
att forskningen om livelitteratur visar att när vi läser
även tyst för oss själva i ett stängt rum
aktiveras det auditiva centret i hjärnan
våra öron lyssnar efter en röst
våra kroppar tror fortfarande
att alla berättelser läses högt för oss

och vet du
att det inte bara är hörseln utan halsen
som minns den talade litteraturen, den sociala litteraturen
forskning visar att när vi läser
även tyst för oss själva i ett stängt rum
så gör vi minimala men mätbara rörelser med våra käkar
vi ljudar fram orden i stängd mun
våra kroppar tror fortfarande att vi läser alla berättelser
högt för någon annan

och vet du
att forskningen visar
att när någon läser högt för någon annan

till exempel just jag
som läser just den här dikten
för just dig just nu
(hör du?)

så påverkar rytmen och tempot i den läsandes röst rytmen
och tempot på de lyssnandes hjärtslag
att när någon läser för en riktigt uppmärksam publik
börjar de lyssnandes hjärtslag att mätbart synkronisera
och till slut slår hela rummets hjärtan i takt

och vet du att
ju mer våra liv, våra minnen, vår samtid fragmenteras av
tusen korta berättelser på tusen små skärmar tagna ur sina
sammanhang i tusen rum med stängd dörr
ju mer vi vistas i individuella filterbubblor och har svårare
och svårare att förstå varann
att ens komma överens om vad som är sant

desto mer värderar vi gemensamma berättelser
kollektiva upplevelser med andra människor
att för ett ögonblick känna hur våra hjärtan slår i takt

och vet du att
forskningen visar att om du nånsin läser den här dikten
nedskriven kommer du automatiskt läsa den i min röst
kliva in i mina skor, känna det som att jag var där i rummet
och läste för dig

så att om jag pausar
här
–

eller plötsligt pratar snabbare som att det är bråttom att
nå till slutet av raden utan att andas först så kommer dina
spiegelneuroner att följa med kommer din kropp att hära
det min röst gör bli lugnare eller mer stressad eller uppleva
den känsla min röst skvallrar om

att läsa eller lyssna på berättelser och poesi
intensivtränar vår empati och fantasi

forskningen visar att när vi läser
övar vi på att tänka oss in i hur det är
att vara någon annan än just de vi är
att tänka oss mer än det som anses självklart nu och här

den som läser regelbundet känner i större utsträckning
att den kan påverka sin omvärld
gå från fantasi till förändring

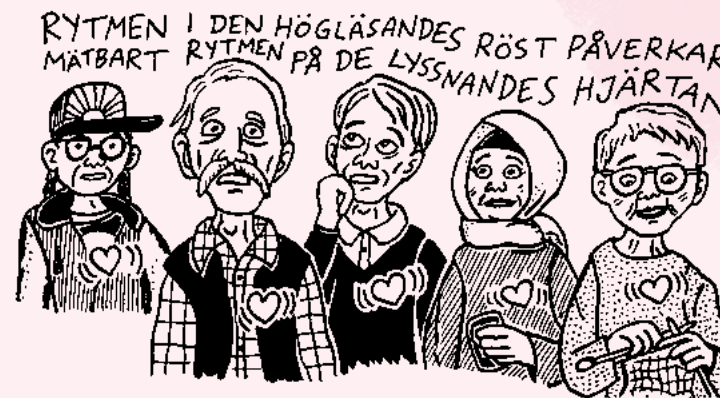
för läsandet är inte bara en individuell upplevelse
tyst i ett stängt rum
det är det som öppnar våra dörrar till varandra

att ta del av litteratur
är att för en stund dela verklighet
påminnas om det våra kroppar redan vet

att läsandet är nåt vi gör tillsammans
att det är nåt som behövs för tillit och empati
för framtidstro och demokrati

för att ha en gemensam berättelse om ett inkluderande vi

och det är sant
oavsett om du skriver en dikt för fantastiska läsfrämjare
eller hittar på sagor för ditt bästa gosdjur

Ungas psykiska (o)hälsa

Läsning som livräddning

I en tid när många unga mår dåligt kan läsande, litteratur och kultur vara livräddande redskap. Metoder för att hantera stress, oro eller ångest. Platser för spegling, gemenskap, tröst och skapande.

Läsande kan användas som metod för att sänka stresshormoner i kroppen, bearbeta trauma och bryta social isolering.

Såväl det tysta som det sociala läsandet kan hjälpa oss att komma till ro, få återhämtning och vila. Ett sätt att komma oss själva och varandra närmare.

På samma sätt är att skriva om det som är svårt ibland avgörande för att bearbeta det svåra. Sätta ord på ensamheten, ilskan eller rädslan. Kunna berätta vad som är fel, kunna be om hjälp.

Jag minns precis hur det var att vara tonåring och koka inombords. Över läget i världen, över vem jag var, över alla omöjliga krav som fanns att leva upp till.

För mig var läsandet och skrivandet en pysventil. Att läsa dikter av andra som hade känt det jag nu kände, böcker av andra som hade gått igenom det jag omöjligt kunde se en väg ur, texter av andra som visade att jag inte var ensam. Att det jag upplevde, kände och ville var på riktigt.

Där var läsandet ett stödsystem. Precis som att själv få skriva, uttrycka och få syn på vad som pågick inombords. Läsandet och skrivandet hjälpte mig att sätta ord på vem jag var och vad som var viktigt för mig, och att hitta andra som delade mina erfarenheter och förstod vad jag menade. Hjälpte mig att hitta till orden queer, trans och ickebinär. Att landa i mig själv och få sluta låtsas vara någon annan. Öppnade dörren till så mycket trygghet, glädje och gemenskap.

I de bästa av lägen är det just det läsandet är för oss – en plats att bli speglade i våra upplevelser, känslor, tankar och erfarenheter. En plats att få ord för vilka vi är, vilka vi vill vara, vart vi hör hemma, och vad vi brinner för. En plats att vila på när omvärldens oförstående och diskriminering blir för mycket att bära. En plats att möta karaktärer som visar vilka vi är på insidan, utan andras fördomar om oss.

Denna livsviktiga spegling gäller såklart inte bara den som delar mina erfarenheter av att bryta normer runt just könsidentitet och sexualitet. Det gäller alla som bryter normer. Alla som vet hur det är att målas upp som samhällsproblem i nyheterna eller helt saknas i historieböckerna. Alla som verkar passa in utanpå men känner sig på något helt annat sätt inuti. Alla som tror att de är ensamma i det. Alla, helt enkelt.

Litteraturen och kulturen, läsandet och skrivandet är livsviktiga verktyg för att hantera sin omvärld, lära känna sig själv bygga gemenskap med varandra.

Läsandets effekt på vår psykiska hälsa möjliggörs av litteraturens kraft att spegla, stötta och läka.

Biblioterapi och Shared Reading

Det råder många åsikter kring varför unga mår allt sämre psykiskt. Men faktum kvarstår: rapport efter rapport visar att fler och fler barn och unga lider av psykisk ohälsa. Orsakerna är komplexa och strukturella, vilken kan få dem att låta oöverkomliga. Men det finns beforskade erfarenheter som visar att litteratur, läsning och inte minst eget kreativt skrivande kan göra stor skillnad.

Biblioterapi är relativt nytt som läsfrämjande metod och som ett sätt att läsa i Sverige, men har funnits och använts i USA och England sedan första världskriget. Biblioterapi är inte i första hand en litterär analys utan fokuserar på vad som händer i läsaren, vilka känslor och minnen som väcks till liv av det lästa och som kan öppna upp för ett samtal om det egna livet och den egna identiteten.

Shared Reading, ett gemensamt läsande i grupp, har utvecklats av The Reader i Liverpool. En utbildad läsledare väljer en text som delas ut på plats och läser sedan texten högt för gruppen. Sedan följer ett utforskande tillsammans

av tankar och känslor som texten väcker. Inga förberedelser behövs och det är en metod som passar oavsett läsvana och för alla åldrar.

Kreativt skrivande är ett skrivande för att utforska och undersöka tankar, språk och fantasi. Texterna bedöms inte utan leder till självreflektion och skapar bättre självförståelse. Det är vem jag är som utforskas, inte vad jag presterar.

Det egna läsandet och skrivandet kan också ge plats att bearbeta känslor, tankar och erfarenheter. Litteraturen kan bryta isoleringen och skrivandet kan underlätta att sätta ord på vad som händer inuti inför närstående, skolan eller världen.

På samma sätt vet vi att livlitteratur har en lång historia av att användas som kollektiv trauma- och erfarenhetsbearbetning. I sin bok *Wonderworks* skriver professor Angus Fletcher om litteraturen och scenkonstens metoder för att bearbeta kollektiva minnen av krig, kris och katastrof. Här lyfts teaterns katharsis som ett evidensbaserat verktyg för att hjälpa en hel publik eller offentlighet att gemensamt förstå och bearbeta svåra erfarenheter av sorg, våld och trauma.

I en tid där många unga har bristande framtidstro, trauman från dödligt våld i sin närhet, och bär på oro för den politiska och planetära framtiden är läsandet, skrivandet och livlitteraturen livsviktiga stödsystem och pysventiler. Livbojar genom samtiden.

Foto: Stefan Estassy

Ungas läsande bortom stor- städerna

Lokala unga läsråd

Varje läsambassadör sätter sin egen agenda och fokuserar på egna områden. Men vi har också möjlighet att lära oss av och bygga vidare på varandras initiativ. Min fantastiska företrädare Nioosha Shams ville under sin tid som läsambassadör komplettera det rådgivande Läsrådet av yrkeskunniga vuxna läsfrämjare med ett Ungdomsråd, där unga själva får komma till tals.

Hon samlade nio otroliga unga människor från Stockholm och Södertälje för att tillsammans utforska ungas läsande, med särskilt fokus på flerspråkighet. Över tid vågade de unga själva ta mer plats – de deltog på litteraturfestivaler, pratade i podden Skriv om oss! samt höll i författarsamtal och intervjuades i media. De gjorde stora egna resor och blev läsande förebilder för många andra unga.

Kort sagt, Nioosha och Ungdomsrådet skapade en meningsfull och effektiv form för ungas egna deltagande i läsfrämjandeprojekt och metod för att unga själva ska höras i frågor som berör deras rätt till läsning.

När jag klev in i rollen som läsambassadör ville jag såklart ta vara på det här otroliga initiativet, den här viktiga formen av deltagande och samskapande med unga. Inom ramen för min kärnfråga ungas läsning bortom storstäderna beslutade jag därför att starta tre stycken lokala unga läsråd, på olika platser i Sverige och Sápmi, som fick i uppdrag att jobba med lokal samverkan för att få till ringar på vattnet under lång tid framöver.

Jag deltog på event och i media för att berättas om initiativet, och be om tips på vilka platser och aktörer jag borde samarbeta med. I slutändan blev det en riktig guldtrio. Tre unga läsråd – i Jokkmokk, Sandviken och Årjäng.

På varje plats ser fokusområdet och samarbetet lite olika ut. På några platser sker samarbeten med språk- och biblioteksinstitutioner för urfolk och minoritetsfrågor. På andra tillsammans med fritidsgårdar, litteraturhus eller föreningar för nordkultur. Gemensamt för alla tre är ett stort och viktigt uppdrag: att en lokal läsrådsledare, i stöd av ett stort lokalt nätverk, och i nära samarbete med en grupp ungdomar tillsammans utforskar metoder för ungas läsning. Ett särskilt fokus ligger på livelitteraturmetoder och initiativ som jobbar med ungas psykiska hälsa som en viktig faktor.

Jag är så glad att äntligen få presentera våra tre unga läsråd.

Jokkmokk (Sápmi)

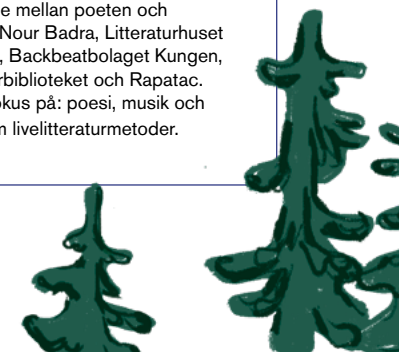
- Samarbete mellan författaren Moa Backe Åstot, Samiskt Språkcentrum, Samernas Bibliotek, Tjällegoahke – Författarcentrum Sápmi och Polarbiblio.
- Särskilt fokus på: samiskt muntligt berättande och tillgång till förlorade modersmål.

Årjäng (Värmland)

- Samarbete mellan litteraturforskaren Jakob Olsson, Nordmarken Proud Nerds Association och Årjängs Folkbibliotek.
- Särskilt fokus på: rollspel och nordkultur som biblioterapi- och live-litteraturmetoder.

Sandviken (Gävleborg)

- Samarbete mellan poeten och rapparen Nour Badra, Litteraturhuset Trampolin, Backbeatbolaget Kungen, Bessemersbiblioteket och Rapatac.
- Särskilt fokus på: poesi, musik och teater som livelitteraturmetoder.

Jokkmokks unga läsråd

Av Moa Backe Åstot

Jag är 12 år. Jag har precis läst ut Ann-Helén Laestadius bok *Sms från Soppero*, och inom mig brinner en längtan efter att ta tillbaka mitt förlorade modersmål – precis som Agnes i boken. Ur föräldrarnas bokhylla hämtar jag den samiska ordboken och gömmer den på mitt rum. Jag skriver ett mejl till Ann-Helén och berättar om min bakgrund och min längtan. Till min förvåning svarar hon, långt och uppmuntrande. Ett svar jag kommer att bära med mig länge.

Jag är 23 år. Jag har nyligen debuterat som författare med ungdomsboken *Himlabrand*. I inkorgen hittar jag ett mejl med inledningen: "Jag är en tjej på tretton år som drömmer om att leva som du." Hon berättar att hon vill skriva böcker. Att hon funderar kring sin identitet och kan relatera till huvudkaraktären i min bok. Jag svarar långt och uppmuntrande, med en förhoppning om att hon kommer att förverkliga sina drömmar en dag.

Jag är 25 år. Jag och Ann-Helén Laestadius gör oss redo att kliva upp på scenen tillsammans, för att samtala om våra nya böcker inför publik. Vi pratar om mejlet jag en gång skrev till henne. Om hur hennes böcker gav mig mod att tillägna mig ett språk som tidigare generationer förvägrats, och att så småningom skriva mina egna böcker.

Jag är 26 år. Jag talar samiska, och har genom språket kommit närmare mitt kulturella arv och min identitet som same. Jag skriver böcker jag önskar att mitt unga jag hade fått läsa, till alla som

är unga idag. Det kommer ett mejl från läsambassadören Agnes Török: "Vill du leda ett ungt läsråd i Sápmi?" Jag svarar ja, för inom mig brinner en längtan. En längtan efter att dela med mig av min språkresa, för att visa att det är möjligt att återta det språk familjen berövats. En längtan efter att hjälpa andra att hitta till litteraturen, eftersom jag vet hur stor påverkan rätt bok kan ha i en ung människas liv. En längtan efter att, tillsammans med ungdomarna i läsrådet, utforska de berättartraditioner vi har i Sápmi – både muntliga och skriftliga – och reflektera kring hur vi kan förvalta dessa traditioner och föra dem vidare till kommande generationer.

Vuxna i bokbranschen frågar sig: Hur ska vi få ungdomarna att läsa? Vuxna i Sápmi frågar sig: Hur ska vi få ungdomarna att tala samiska? Jag tänker att det mest effektiva sättet att få svar på dessa frågor är att gå direkt till källan. Att låta dagens ungdomar komma till tals, och lyssna noga på vad de säger. De är en ytterst viktig länk i kedjan från generation till generation, vidare in i framtiden.

Foto: William Ålgebrink

Årjängs unga läsråd

Av Nordmarken Proud Nerds Association

Nordmarkens Proud Nerds Association – rollspel som läsförmedlande metod

Idén om att starta en nördförening började med Fredrik och Jonathan, som arbetar tillsammans på Nordmarkens skolas högstadium med elever som har problematisk skolfrånvaro eller en problematisk skolsituation. Där såg de att många av eleverna de arbetade med saknade social och meningsfull fritidssyssla vilket gjorde att de hamnade i ännu mer utanförskap.

Lösningen var tydlig: att erbjuda unga och vuxna med nördintresse en mötesplats där de känner sig sedda och välkomna.

Stolta nördar tillsammans

I en källare samlas konsolspel, rollspel, böcker, kortspel, miniatyrmålning och utrymme att meka fram nya spel.

Föreningen arbetar aktivt för alla människors lika värde, mot diskriminering och agerar uppsökande för att nå personer som annars riskerar att helt sakna social kontakt. Detta sker genom kontakter med skolornas elevhälsoteam, individ- och familjeomsorgen.

Vi ser tydligt hur föreningen kommit att bli samhällsnyttig då vi arbetar tillsammans som en "kollektiv-kontakt-persons-funktion" och erbjuder ett forum för möten mellan personer som annars saknar det och där samtalen kan ses som folkbildande.

I föreningens aktiviteter finns både kreativitet och samspel mellan medlemmarna, där lärdomar från både framgångar och motgångar blir grund för progression och utveckling.

Ungt Läsråd i Årjäng

NPNA kommer ingå i den lokala expertgruppen för Årjängs Unga läsråd.

Att locka unga till mer läsning genom att exempelvis använda sig av Rollspelsmaterial upplever vi som en stor källa till att utveckla såväl sitt ordförråd som sin fantasi. Att uppmuntra unga till mer läsning genom att använda texter som de känner sig nyfikna på motiverar.

NPNAS Rollspelsgrupp är ett tydligt exempel – där deltagarna har nytta av varandras olikheter i det gemensamma äventyret de ger sig ut på genom rollspelet.

Äventyren kräver att man läser in sig på dels karaktärernas olika egenskaper samt även på vad som gäller angående regler och instruktioner kopplade till äventyret för att maximera upplevelsen.

Vår uppfattning är att det motiverar deltagarna till mer läsning då det finns ett eget intresse i att sätta sig in i hur spelet är uppbyggt.

I föreningen försöker vi även lyfta fram och prata om nostalgi och historiken kring spel, filmer och annat där det kan finnas en retro-koppling man vill dela med sig av.

Vi brinner givetvis för just allt det fantastiska som ryms inom nördkultur, där ser vi tydligt hur läsning är en viktig del i att fortsätta utvecklas. Precis detta kommer vi göra som del av expertnätverket kring Årjängs Unga läsråd.

Foto: Privat

Sandvikens unga läsråd

Av Litteraturhuset Trampolin

Litteraturhuset Trampolin. En plats där berättelser får liv.

I hjärtat av Sandviken hittar du Trampolin – ett litteraturhus för barn och unga. Här får berättelser liv genom olika estetiska uttryck.

Genom ungdomarnas egna berättelser väcker vi tillsammans liv i lusten till läsning, skrivande och skapande i alla dess former. Det märks inte minst i våra litteraturprojekt och workshoppar där vi ofta utgår från en bok eller berättelse för att sedan, genom drama, musik, bild, film etc. utforska de olika uttryckens möjligheter för att sedan skapa nya

berättelser. På så vis stärker vi barn och ungas läs- och språkutveckling. Genom att upptäcka världar och kliva in i olika roller öppnar vi fönster mot det okända och otrygga i världen vi lever i. Samtidigt använder vi berättande och litteraturen som en spegel för det trygga och välbekanta igenkännandet, när vi utforskar litteraturens oändliga möjligheter.

På Trampolin finns rum för berättande. Här finns plats för alla som vill mötas för att skapa och berätta. Lokalerna är framtagen av barnkulturdesignern Eva-Johanna Isestig. Tillsammans med barn och ungdomar har hon med hjälp av ord, färger och former skapat inbjudande och språkstimulerande miljöer. I det spännande Caféköket finns det gott om plats för att baka och berätta, titta på film eller bara samlas för att prata om det som känns angeläget för stunden. För vem vill inte smyga in i kojans eller klättra upp på loftet i Berättarrummet för att drömma sig bort i en bok eller skriva en egen? I den inbjudande Studio skapas allt från målningar, skulpturer, filmer och det vi inte visste fanns. Den som vill kan ställa ut sina verk i korridorsgalleriet som binder samman de olika rummen.

På Trampolin är vi nyfikna och lyssnar på varandra. Identitet och språkutveckling går hand i hand och alla bär på en berättelse värd att bli lyssnad på.

Om du undrar varför Litteraturhuset heter Trampolin!?

"Här studsar vi på idéer och på fantasin liksom, så att fantasin hoppar till en annan fantasi som hoppar ... precis som på Trampolin", Erin 11 år.

"På Trampolin är vi nyfikna och lyssnar på varandra"

Foto: Anna Löfgren

Kära läsfrämjare

Jag hoppas att du i denna broschyr hittar inspiration, exempel och evidens för ditt fortsatta arbete.

Här finns en verktygslåda för att arbeta läsfrämjande med livelitteratur. Ingångar för att använda kultur som stödsystem för ungas psykiska hälsa. Och vägar framåt för att jobba med unga läsråd som ramverk för ungas delaktighet.

Men kom ihåg att det är du som gör det verkliga arbetet. Och att det arbetet är livsviktigt, både för unga och för demokratin.

Tack för att just du gör det.

/Agnès Török,
Sveriges läsambassadör 2024–2026

© Statens kulturråd 2025
Kulturradet.se/lasambassadoren
Foto: Susanne Kronholm
Grafisk form: Tegel & Hatt

KULTURRÅDET